

Poznań, 11 lutego 2025 r.

Prof. UAM dr hab. Piotr Piasecki OMI
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Szkoła Nauk Humanistycznych
Wydział Teologiczny
Zakład Teologii Systematycznej
piasecki@amu.edu.pl

Recenzja rozprawy doktorskiej w dyscyplinie nauk teologicznych autorstwa mgr lic. Marioli T. Milik pt. „*Centering Prayer* w tradycji chrześcijańskiej i jej wpływ na dobrostan psychoduchowy człowieka”, napisanej pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Wojciecha Zyzaka, w Szkole Doktorskiej na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie, Kraków 2024, ss. 307.

Przesyconego materializmem współczesnego człowieka zaczyna na nowo interesować przeżywanie najintymniejszych tajemnic religijnych, do jakich prowadzi modlitwa kontemplacyjna. Człowiek bowiem najzwyczajniej tęskni do głębokiego i bezpośredniego poznania Najwyższej Istoty, jednocześnie czując niechęć do różnorodnych form intelektualizmu religijnego. Ludzie szukają Absolutu w tradycjach różnych religii, w atrakcyjnych systemach wschodnich „mistik”, a także w innych nurtach religijno-filozoficznych. Te poza chrześcijańskie poszukiwania często prowadzą do duchowej ruiny tych, którzy głęboko się w nie zaangażowali. Teologia katolicka jednak już dawno sklasyfikowała fenomen życia kontemplacyjnego w kategoriach łaski dążenia do najbardziej intymnego zjednoczenia z Bogiem na ziemi. Kontemplację rozumiemy jako pełne miłości i tajemnicy zjednoczenie człowieka z Bogiem, dzięki któremu chrześcijanin w sposób szczególnie poznaje Boga i uczestniczy w Jego intymnym życiu. Kontemplacja jest więc doświadczeniem przez człowieka Boga obecnego i nieskończonego najintymniej i najpełniej, jak tylko w kategorii łaski jest to możliwe. To doświadczenie zapoczątkowane jest w duszy człowieka specjalnym działaniem i poruszeniem Ducha Świętego. On jest Promotorem autentycznego życia mistycznego. Jednym z przejawów rosnącego zainteresowania kontemplacją jest systematyczne opracowanie

związanej z nią tematyki w ramach obowiązującej dziś w naukach teologicznych metodologii, co znajduje wyraz w licznych publikacjach i sympozjach naukowych.

Pisarze, którzy interesują się kontemplacją, w wyniku prowadzonych przez siebie badań dochodzą do przekonania, że ten zwrot ku „mistycznemu przebudzeniu” jest również swoistym wyrazem doskonalenia się współczesnego człowieka. Chodzi o doskonalenie, które pozwala człowiekowi jeszcze bardziej przeżywać obecność Boga w życiu duchowym i świecie, by coraz skuteczniej i owocniej zaangażować się w rzeczywistość ziemską i cieszyć się życiem otrzymanym od Boga.

W nurcie powyższych wyzwań mgr lic. Mariola T. Milik podjęła próbę ukazania wartości metody chrześcijańskiej medytacji *Centering Prayer*, inspirując się doświadczeniem i publikacjami twórców i praktyków tej metody, a prowadzącej do nawet mistycznego zjednoczenia z Bogiem, skutkującym również dobrostanem psychoduchowym człowieka.

I. Cel, metoda, źródła rozprawy i jej treść

Jak zaznaczyła Autorka we Wstępie do dysertacji, jej rozprawa doktorska ma na celu prezentację tej nowej metody medytacji chrześcijańskiej, inspirowanej doświadczeniem pisarzy mistycznych Ojców Pustyni (IV w.), apofatycznej teologii Pseudo-Dionizego (V-VI w.), oraz dziełem *Obłok niewiedzy* nieznanego czternastowiecznego autora (s. 6) jak również ukazanie dziś jej wpływu na człowieka w wymiarze cielesnym, psychicznym i duchowym (s. 10). Z deklaracji Autorki wynika, że zastosuje metodę badawczą głównie analizę w nurcie historycznym oraz syntetyczne ujęcie jej wyników w odpowiednie wnioski. Źródła rozprawy są obszernie obejmują teksty historyczne z zakresu mistyki chrześcijańskiej, oraz teksty twórców metody *Centering Prayer*, poszerzone o kontekst innych metod medytacyjnych, również tych poza chrześcijańskich. Ponadto w katalogu źródeł znajdziemy dokumenty Kościoła oraz publikacje z zakresu nauk medycznych dotyczących wpływu metod medytacyjnych na człowieka w trzech wymiarach: cielesnym, psychicznym i duchowym.

Dysertacja pod względem objętościowym jest obszerna liczy bowiem 307 stron znormalizowanego druku. Składa się ze Spisu Treści (s. 3-5), Wstępu (s. 6-10). Rozdział pierwszy dysertacji (11-71) jest wprowadzeniem w tematykę rozprawy i stanowi opis fenomenu tej metody oraz jej twórców. Rozdział drugi wskazuje na korzenie tej metody, czyli zostały

omówione dzieła, które jej twórcy wskazują jako źródła *Centering Prayer* (s. 72-131). Rozdział trzeci to próba polemiki z nurtami wyrażającymi sceptycyzm wobec tej metody medytacji chrześcijańskiej (s. 133- 209). W końcu rozdział czwarty dotyczy praktycznego wpływu *Centering Prayer* na dobrostan psychoduchowy człowieka (s. 210-283). W Zakończeniu Autorka zawarła główne wnioski w udowodnieniu tezy, iż ta metoda może przyczyniać się do lepszego rozumienia duchowego rozwoju człowieka i roli modlitwy (s. 284-290). Pracę wieńczy wykaz bibliograficzny (s. 291-307).

II. Formalne i merytoryczne walory rozprawy

Praca pod względem formalnym nie budzi moich zastrzeżeń. Układ pracy i rozmieszczenie treści dysertacji jest proporcjonalne. Zapis bibliograficzny i odniesienia w całej pracy są poprawne według jednolitej metody. Praca jest czytelna, klarowna i przejrzysta w swej strukturze. Język potoczny i komunikatywny pomimo, iż Autorka w dużej mierze czerpała ze źródeł anglojęzycznych.

Rozprawa doktorska p. Marioli T. Milik stanowi próbę opracowania zrębów duchowości opartej na metodzie medytacji chrześcijańskiej *Centering Prayer* oraz jej wpływu na dobrostan człowieka w wymiarach naturalnych i duchowych. Autorka sięga do odpowiednich źródeł i zmierzyła się z ukazaniem fenomenu kształtowania specyficznego modelu duchowości chrześcijańskiej wyrosłej z tej metody. Doktoranta czyni to głównie w kluczu metody analitycznej i porównawczej z elementami polemiki. Autorka zatem nie wychodzi od przyjętych a priori założeń, lecz odpowiednio śledzi inspiracje w procesie powstania i rozwoju metody *Cenering Prayer* i w teologicznej jak również antropologicznej perspektywie próbuje poddać ją odpowiedniej ocenie.

Autorka trafnie dobrała problematykę badawczą rozprawy ze względu na jej oryginalność i specyfikę. Temat ten wymaga jeszcze bowiem ciągłego teologicznego i antropologicznego pogłębienia i opracowania. Autorka stosuje właściwe rozwiązania badawcze dzięki odpowiedniej procedurze, czyli realizuje w sposób uporządkowany poszczególne etapy badań. Szczególnie chodzi o ukazanie źródeł swoistego procesu kształtowania się paradygmatu metody medytacji chrześcijańskiej *Centering Prayer*.

Doktorantka w toku badań osiągnęła cel rozprawy w stopniu zadowalającym. Dysertacja p. mgr lic. Marioli T. Milik charakteryzuje się opisem poszczególnych elementów logicznie tworzących w końcowym efekcie pewną całość właściwą dla duchowości wyrosłej ze stosowania metody *Centering Prayer*. Autorka dysertacji włożyła wiele trudu w jej przygotowanie. Odpowiednio dobrała te elementy, które dotyczyły przedmiotu badawczego rozprawy. Również sięgnęła do literatury pomocniczej i porównawczej. Na tle istniejącej wiedzy Doktorantka spróbowała oddać istotę tej formy medytacji chrześcijańskiej w szerokim wachlarzu różnych jej aspektów, które skupiają się wokół konkretnych współczesnych wyzwań.

III. Wnioski

Autorka korzystając z ściśle zdefiniowanych źródeł wybrała określone aspekty profilu charakteryzującego metodę *Centering Prayer*, by podjąć próbę opisanie jej modelu i wyrosłej z niego duchowości oraz wpływu na dobrostan psychoduchowy człowieka. Celem zrealizowania założeń dysertacji we Wstępie zadeklarowała metodę analizy i syntezy. W praktyce jednak zastosowała więcej metod: porównanie, obserwację, heurystykę, polemikę. Praca ma charakter twórczy, oparty na wyżej wymienionych metodach. Analiza tekstów została przeprowadzona w sposób poprawny i zgodnie z założeniami tematu pracy. Wnioski płynące z opisu i analizy są kompletne i uzupełniają się, zostały jasno wyartykułowane przez Autorkę. Wyłania się klarowny obraz konstrukcji modelu medytacji *Centering Prayer* oraz jego wyraźna definicja. Doktorantka analizuje wiele elementów, które wpływają na strukturę modelu tej metody medytacji powiązanej w całość.

Autorka dysertacji potrafiła wykazać, iż metoda *Centering Prayer* wpisuje się w nurt klasycznej teologii mistycznej, choć pojawia się we fragmentach w jej opisie nowy sposób wyrażania właściwy dla współczesnego języka dialogu międzyreligijnego oraz w kategoriach psychologicznych. W wyniku zaprezentowanych polemik umiejętnie wykazała ortodoksyjność metody wobec zarzutów jej tożsamości z nurtami *New Age* i technikami medytacyjnymi Dalekiego Wschodu. Doktorantka również wykazała pozytywny wpływ *Centering Prayer* w perspektywie badań medycznych na dobrostan psychoduchowy człowieka.

Dysertacja jest bardzo dobra, choć obszerna i we fragmentach dotyka wielu szczegółów, które mogły być pominięte, co nie umniejszyłoby wartości pracy. Mam na myśli drobiazgową analizę źródeł i inspiracji leżących u podstaw metody *Centering Prayer*. Nie jest to istotny

zarzut lecz tylko moja subiektywna uwaga. Trzeba podkreślić ogrom włożonej pracy w przygotowanie dysertacji oraz erudycję Autorki. Korzystała w większości z tekstów dziś jeszcze polskiemu czytelnikowi nieznanymi ze względu na barierę językową. Doktorantka swobodnie czuje się w literaturze angielskojęzycznej, co niewątpliwie przyczyniło się do poprawnego odczytania i sformułowania problemu badawczego rozprawy. Poszerzenie tematu pracy o wpływ medytacji na dobrostan psychoduchowy człowieka dodaje atrakcyjności całej zaprezentowanej dysertacji.

Prezentowana dysertacja jest pionierska w swej tematyce i rozwiązaniach ukazania metody *Centering Prayer* i jej praktycznego zastosowania we współczesnej narracji misji Kościoła. Autorka nie zatrzymała się tylko na wskazaniu teologicznych skutków stosowania medytacji ale także wykazała skutki praktyczne w wymiarze antropologicznym i terapeutycznym, co na pewno stanowi pewne *novum* w ujęciu tematu.

Jak należałoby argumentować, iż metoda medytacji *Centering Prayer* jest chrześcijańską alternatywą dla technik medytacyjnych Dalekiego Wschodu (joga, zen, medytacja transcendentalna) oraz dlaczego Autorka położyła duży nacisk na wykazanie w dysertacji praktycznych skutków medytacji? Czy ta metoda medytacji naturalnie zakłada takie efekty?

IV. Konkluzja

Opracowanie podjętego problemu jest poprawne metodycznie i pod względem merytorycznym. Podniesione w recenzji zastrzeżenia, pytania czy wątpliwości mogą być przedmiotem dyskusji. Autorka zrealizowała stawiany cel rozprawy. Recenzowana dysertacja jest w pełnym znaczeniu dziełem naukowym i spełnia wymagania stawiane przez Ustawę z dnia 14 marca 2003 roku art. 31 o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz. 1789). Dlatego wysuwam wniosek do Rady Dyscypliny Wydziału Teologicznego UPJPII w Krakowie o kontynuowanie przewodu doktorskiego mgr lic. Marioli T. Milik.

prof. UAM dr hab. Piotr Piasecki OMI